

**سەرپەرشتیاری پەروەردەیی ئە بەردەم
گۆرانکاری نویدا**

(هەئسەنگاندنی دەرەکی قوتابخانەکان بە نمونە)

ئاراس ئیلنجاغی

کوردستان-2019

پوخته‌ی لیکۆئینه‌وه‌که:

سه‌رپه‌رشتیاری پهروده‌یی، به‌پسپۆری و کارگێرییانه‌وه، له‌پروژه‌ی پهروده‌ و فێرکردندا، رۆلی کارا و لێهاتوو، به‌رچاویان هه‌بووه و هه‌یه له‌سه‌رپه‌رشتیکردن و به‌ره‌و پێشبردنی که‌رتی پهروده، له‌هه‌ریمی کوردستاندا، به‌تایبه‌ت له‌سه‌رپه‌رشتیکردن وه‌ه‌سه‌نگاندنی قوتابخانه‌کاندا، کاراکته‌ری کاریگه‌ر‌بوون، له‌ئاراسته‌کردن و چه‌سپاندنی فه‌سه‌فه‌ی سیسته‌می خویندن له‌ سیکته‌ره‌کانی پهروده و فێرکردندا.

ئهم رۆل و نه‌رکی سه‌رپه‌رشتیاریانه‌ به‌گۆیه‌ی گه‌شه‌کردن و زیاد‌بوونی ژماره‌ی قوتابی و خویندکاران و که‌م‌بوونه‌ی رێژه‌ی نه‌خوینده‌واری و زیاد‌بوونی با‌ئه‌خانه‌کانی خویندن و به‌سه‌رده‌می‌کردن و ده‌وه‌مه‌ند‌کردنی پرو‌گرامه‌کانی خویندن گۆرانی به‌سه‌ر دادی‌ت.

دوای چه‌ندین ساڵ له‌ ئهم‌زومنی سیسته‌می نوێی خویندن له‌ وه‌زاره‌تی پهروده‌ی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان له‌سه‌ر ئاراسته‌یه‌کی هاوچه‌رخدا، هه‌سه‌نگاندنی ده‌ره‌کیی بو‌ قوتابخانه‌کان له‌ساڵی خویندن (2019- 2020) په‌یره‌و ده‌کریت، که سه‌رپه‌رشتیاری پهروده‌یی راسته‌وخۆ هه‌سه‌نگه‌ری قوتابخانه‌کان ده‌بن له‌سه‌ر رۆشنایی چه‌ندین ستاندارد، ئهم هه‌سه‌نگاندنانه‌ش کاریگه‌ری ئه‌رینی له‌سه‌ر با‌شترکردنی (جۆری خویندن- نوعیه) له‌هه‌ریمی کوردستاندا ده‌ییت.

توێژینه‌وه‌که‌مان له‌پیشه‌کیی وس‌ی به‌ش و نه‌نجام و لیستی سه‌رچاوه‌کان پێکهاتوه:

له به شی یه که مدا، سه رپه رشتیاری په روه ردهیی و شیوازه کانی سه رپه رشتیاری له قوناغه کانی رابردوو، تا سه رپه رشتیاری (هاورپی په خنه گر) مان ناساندووه.

له به شی دووه مدا، چندد بابه تیمان باسکردووه وک هه ئسه نگاندنی دهره کی چیه؟ هه روه ها ریساکانی هه ئسوکه وتی سه رپه رشتیاری هه ئسه نگاندنی دهره کی و ئه رکه کانی لیژنه ی هه ئسه نگاندنی دهره کی قوتابخانه کان ده خینه روو.

له به شی سی یه مدا، تاقیکردنه وهی هه ئسه نگاندنی دهره کی قوتابخانه کان به سهر چندد قوتابخانه یه کی سه نته ری شاری هه ولیر ده خینه روو، له کو تایشدا ئه نجامه به ده سته اتوووه کانی توئینه وه که ده خینه روو.

پیشه کی:

ناونیشانی لیکوئینه وه که: ئه م لیکوئینه وه یه به ناونیشانی (سه رپه رشتیاری په روه ردهیی له به رده م گورانکاری نویدا، هه ئسه نگاندنی دهره کی قوتابخانه کان به نمونه) یه.

سنوری لیکوئینه وه که: لیکوئینه وه که مان له چوارچیوهی بواری په روه رده و فیرکردن دایه.

نامانچی لیکوئینه وه که: نامانچمان خسته پرووی شیوازی نوی سه رپه رشتیاری و هه ئسه نگاندنی ناستی قوتابخانه کانه به مه به سته گه شه سندن و به ره و پیشه وه چوونی په روه رده و فیرکردن له کوردستاندا.

ناوه‌پوکی لیکۆئینه‌وه‌که: لیکۆئینه‌وه‌که له پیشه‌کیه‌ک و سێ به‌ش و نه‌نجام و لیستی سه‌رچاوه‌کان پیکهاتوو.

به‌شی یه‌که‌م: له‌به‌شی یه‌که‌مدا، سه‌رپه‌رشتیاری په‌روه‌ده‌یی و شیوازه‌کانی سه‌رپه‌رشتیاریمان له قۆناغه‌کانی رابردوو، تا سه‌رپه‌رشتیاری (هاورپێ ره‌خه‌گر)مان ناساندوو.

به‌شی دووهم: لهم به‌شه‌دا، چهند باب‌ه‌تیکمان باسکردوو وه‌ک هه‌سه‌نگاندنی ده‌ره‌کی چیه؟ هه‌روه‌ها ریساکانی هه‌سه‌نگه‌وتی سه‌رپه‌رشتیاری هه‌سه‌نگاندنی ده‌ره‌کی و نه‌رکه‌کانی لیژنه‌ی هه‌سه‌نگاندنی ده‌ره‌کی قوتابخانه‌کان ده‌خه‌ینه‌ روو.

به‌شی سێ یه‌م: تاقیکردنه‌وه‌ی هه‌سه‌نگاندنی ده‌ره‌کی قوتابخانه‌کان به‌سه‌ر چهند قوتابخانه‌یه‌کی سه‌نته‌ری شاری هه‌ولێر ده‌خه‌ینه‌ روو، له‌ کۆتاییدا نه‌نجامه‌ به‌ده‌سته‌هاتوو‌ه‌کانی توێژینه‌وه‌که‌مان خستۆته‌ روو.

به‌شی یه‌که‌م:

سه‌رپه‌رشتیاری په‌روه‌ده‌یی

شاره‌زیان و په‌روه‌ده‌کاران، پیناسه‌ی زۆریان بۆ سه‌رپه‌رشتیکردنی په‌روه‌ده‌یی کردوو هه‌ر یه‌ک له‌رووی تیگه‌یشتن و بۆچوون و فه‌سه‌فه‌ی جیا‌جیا که باوه‌ری پینیه‌تی، لهم فه‌سه‌فه‌ و تیۆرانه‌ بۆچوونی جیا‌جیان هه‌یه‌ به‌ پێی قۆناغه‌کان و سه‌رده‌مه‌کان (صالح: 2018: 19).

سه‌رپه‌رشتیار که له‌ بنه‌چه‌دا له‌رووی زمانه‌وانیه‌وه‌ به‌مانای نه‌وه‌ دیت که‌کاری چاودێری و وریاداری و ئاراسته‌کردنی و ئاگا لیبوون دراوه‌ته‌ پال

که سیگ، نهو که سه ش سه رپه رشتیاره به سه ر که سیکیتره وه که نهو که سه سه نته ری سه رکی کاره که یه (نالانی: 2008: 14).

جوړیکه له سه رکر دایه تیکردن چونکه دانانی کاریگه ریبیه به سه ر نهوانی دیکه، پاشان هاندانیان و ناشکرکردنی توانا شاراوه کانیان له پیناو هیئانه دی ئامانجه کاندا (حه مه نه مین، نه وره حمان: 2015: 16).

سه رپه رشتیاری په روه رده یی چه مکیکه پیناسی جوړبه جوړی هیه و لیږده دا چه ند پیناسه یه کی ده خه مه روو:

یه که م: سه رپه رشتیکردن کومه له پینسیریک و ریگه وهه نگاویکه که هر که سیکی به رپرس ده یکتا بو یارمه تیدانی ماموستا و په رپیدانی ریگه کانی فیړکردن بو به ده سه ته یانی ئامانجی به رزی په روه رده و فیړکردن (لیژنه یه ک نه ووه زارته ی په روه رده: 2001: 96)

دووه م: سه رپه رشتیکردنی په روه رده یی بریتیه له پرؤسه ی سه رکر دایه تیکردنی دیموکراسی هه روه وز و ریڅخراو، بایه خ دودات به هه ئویسته کانی فیړکردن و فیړبوون وهک ژینگه و ماموستا و قوتابی، ئامانجی لیڅوئینه وهیه له هوکاره کاریگه رکانی سه ر نه م هه ئویستانه و هه ئسه نگاندنیان به مه به ستی چاکسازی و ریڅخسته وهیان تاکو ئامانجه کانی فیړکردن و فیړبوون به باشتیرین شیوه بیته دی (ناکه که لی: 2010: 50)

سییه م: په یوه ندیبه کی مروقاپه تیه له سه ر بنه مای هاریکاری و یارمه تیدان له نیوان سه رپه رشتیارو ماموستا روودهدات ئامانجه که ی په رپیدانی کرداری په روه رده ییه وهه ولی به دوداچونی به رده وومی گه شه پیدانی ماموستا

وقوتابی ددهات له کرداری فیربوون و فیترکردندا. (لیژنه یهک له وهزارهتی په روه رده: 95:2001)

چوارم: ئادمز ده ئیتا (سهرپه رشتیکردن خزمه تگوزارییه کی هونه ریه له سهر بنه مای نه خشه سازی دروست بو باشکردنی پرۆسه ی فیربوون و فیترکردن). (نانه که لی: 48:2010)

پینجه م: نویتین پیناسی سهرپه رشتیاری په روه رده یی بریتیه له پرۆسه یه کی هونه ری، پرس پیکردن، سهرکرده یی، مرو فایه تی، گشتگیریه ئامانجی راستکردنه وه و پینسخستنی پرۆسه ی فیترکردن و په روه رده یه به هه موو ته وه ره کانی (صالح: 21:2018).

شیوازه کانی سهرپه رشتیاری په روه رده یی له قوناغه کانی رابردوو سهرپه رشتیکردنی په روه رده یی شیواز و چالاکي هه مه جوړ ده گریته بهر وهک کاری به گۆمه ل و تاکه که سی و سهردانه کانی پۆل و قوتابخانه و ئاؤگۆرکردنی شاره زایی و کوړ و کوښونه وهکان و خولی راهینان و وهرشه ی کاری په روه رده یی و وانه ی مه شقکاری و نمونه یی و په خشنامه و بلاوکراوه وتوینینه وه په روه رده یی هکان (نانه که لی: 50:2010)

سهرپه رشتیکردنی په روه رده یی له ولاته یه گرتوه کانی ئه مریکا له سائی 1645 زاینی دا دهستی پیکردوو پاش په سندکردنی بریاری (ئه نجومه نی گشتی) ولایه تی (ماساتشوستس) که بریاری دابوو که ده بی ئه ندامانی ئه نجومه نی شاره کان هه ئسن به ئه رکی هه ئبژاردنی ئه و مامۆستایانه ی

لېهاتوو وخواون خورهوشتی باشن بۆ نهوهی نهړکی سهړپه رشتيکردن بگرنه
نهستوی خوږيان (صالح:2018:15)

سهړپه رشتيواره په روه رده ييه كان به گوږه ي قوناغه ميژووييه كان گه ليك
شيوازي هه مه جوړ به كاردينن له ماوه ي كرداري سهړپه رشتياندا چ له ناوه وه ي
قوتابخانه كان يان له دهره وه ي قوتابخانه كان، نه م شيوازان ه ش له رووي
گرنگي و قه باره و مه به ستiane وه جياوازن به شيويه كي گشتي ده توانين
دابه شيان بكه ين بۆ دوو به ش كه نه مانه ن:

يه كه م: شيوازي سهړپه رشتيکردني تاكه كه سي

دووم: شيوازي سهړپه رشتيکردني كومه له كه سي (ليژنه يه ك له وه زاره تي
په روه رده: 2001:135)

نه وه ي ليړه دا دمه ویت بيخه مه پوو زياتر شيوازي چونه تي
سهړپه رشتيکردنه له قوناغه جياجياكاني رابردوو به سه ر ماموستايان و
دهسته ي كارگيري و قوتابخانه كان، چونكه هه ر ريچكه و ريباز وريكارو
شيوازيك، چ تاكه كه سي يان كومه له كه سي گيراييته به ر لايه ني نه ريني و
نه ريني خوي هه يه و كارپگه ري بۆ سه ر نه نجامه كاني پرۆسه ي په روه رده و
فيړکردن ده بيت.

له هه موو ولاتيكددا پيشخستني سيسته مي په روه رده يي له په ره سه ندن و
پيشكه ووتني روون و ناشكرا دايه و هه ر سه رده مه و قوناغه ي كومه ليك
پيشهات و ليكه ووتني خوي ده بيت به سه ر كوي سيسته مه كه،
سهړپه رشتيکردني په روه رده يي له وولاته يه كگرتوه كاني نه مريكا ده ستي

پیکردو ئەمریکییەکان هاوړا بوون که دەبیت سەرپەرشتیکردن گەشه بکات و تاییبەتمەندی پێ بدریت بەلام هەندیکیان هاوړا نەبوون لەسەرناونانی و قۆناغەکانی که تێپەر دەبیت و سەرەتا و کۆتایی هەر قۆناغیک تیکە لکێشی یەکترن بەبەردەوامی و زانیانی ئەو بواره قۆناغەکانی سەرپەرشتیکردنی پەرورەدەییان لەنیوان ساڵانی (1840-2000) بە (9) قۆناغی جیا داناو و هەکو قۆناغی سەرپەرشتیکردنی (پشکنینی کارگێری و زانستی و خۆسەپاندن و یارمەتی و هونەری و پرۆگرام و پاراستن و کارگێری و سەرکردەیی هەماهەنگ) (صالح:2018:16:17)

بێگومان کۆمەلگە هەرگیز نەپەرورەدە داوێ و نەبوو جە ئایا ئەو پەرورەدەییە راست بویت یان هەنە، گەنگ ئەوویە چەمک و مەبەست و ئامانج نە پەرورەدە هەبوو، کەم و کورپی و هەلەش هەبوو، پراکتیزەش کراو و ئامانجەکانیشی دەرکەوتوون، کەواتە پەرورەدەیی ئەمرو ئەو بۆشایی هەوادا نی یە، بە لکو ریشەییەکی میژویی هەییە و دەتوانین گە لیک سوودی ئی وەر بگرن بە تاییبەتیش لە کاتی کدا کە میژووی پەرورەدە دەکەوێتە پێش میژووی فەلسەفەو، ووردبۆنەو ئەو رەهەندە میژووییەکانی پەرورەدە گەنگە چونکە تەنھا ئەو رێگەییەو دەتوانین بنەما پەرورەدەییەکانی هەر سەر دەمی ک بدۆزینەو و بزاین تاج رادەییە ک پەییوەست بوون بە هزری پەرورەدەیی کۆمەلگەو (ئالانی:2008:17)

لەدوای راپەرینی ساڵی 1991 هەو تا ئەمرو شێوازی سەرپەرشتیاری پەرورەدەیی و ریبازی کارکردنی ئە هەریە کوردستان بەسی قوناغ و شێوازی کارکردنی جیا تێپەری کردوو و لەساڵی خۆتندنی (2019-

2020) دوایین قۆناغ و شیوازی سه‌رپه‌رشتیکردنی په‌روه‌رده‌یی خراوه‌ته بواری په‌یره‌وکردن و جی به‌جیکردن نه‌ویش به‌قوناغی چواره‌می شیوازی سه‌رپه‌رشتیکردن دیته نه‌ژمار نه‌ویش قوناغی (سه‌رپه‌رشتیاری هاوری په‌خنه‌گراه، له‌خواره‌وه شیوازه‌کانی سه‌رپه‌رشتیاری په‌روه‌رده‌یی له‌قوناغه‌کانی رابردوو ده‌خه‌ینه‌روو:

یه‌که‌م قوناغی پشکین (inspection):

ده‌وتریت (پشکینه‌ر) یش نه‌م چه‌شنه به‌کۆنترین جوړی سه‌رپه‌رشتیکردن ده‌ژمی‌ردیت که له قوتابخانه‌کاندا به‌کارهاتوو و نه‌سروشت و هه‌لسوکه‌وتی دا له پشکینیی سه‌ربازی نزیکتره تا له سه‌رپه‌رشتیکردن وری‌نمانیکردنی په‌روه‌رده‌یی (لیژنه‌یه‌ک له‌وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده: 2001:97)، نه‌م شیوازه له نه‌رکی سه‌رپه‌رشتیاری له‌سه‌ر بنه‌مای به‌کاره‌ییانی ده‌سه‌لات و دیاریکردنی ئامانجه‌کان و پلاندانان و کاره‌کانی به‌ریوه‌بردنی قوتابخانه و فیکردن بیناگرابوو (نانه‌که‌لی: 2010:48)، له‌م قوناغه پشکین بریتی بوو له گه‌ران به‌دوای هه‌له‌کانی مامۆستا، سه‌ردانیکردن به‌دوو به‌شه‌وانه بو نه‌وه بوو ئاستی زانستی بزانی‌ت یان له‌ناو وانه‌که‌دا پرسیار له قوتابیانی ده‌کرا تا چه‌ند زانیاریان وه‌رگرتوو، مامۆستایان هه‌ستیان به‌بی‌زاری و چه‌زیان به‌چاره‌ی پشکینه‌ر نه‌ده‌کرد (صالح: 2018:17)، سه‌رپه‌رشتیار له‌و قوناغه‌دا به‌نه‌رکی خو‌ی ده‌زانی سه‌رنج و تییینی له‌سه‌ر هه‌موو کرده‌وه‌یه‌کی مامۆستا بکات له‌ناو پۆل دا و هه‌روه‌ها به‌رپرسیاری بکات له هه‌ر که‌مو کوریه‌ک و هه‌له‌یه‌ک که مامۆستا توشی ده‌بیت یاخود

مامۆستا بخاته بهر سزادان له سه ره هه ره کرداریکی که له گه ل بیهروبوچوونی پشکینه ره نه گونجیت (لیژنه یه که له وه زاره تی په روه رده: 2001:97) بویه ده بینین تیروانینی مامۆستا بو پرۆسه که پرپوو له ترس و توقین، په یوه ندی نیوان مامۆستا و قوتابخانه په یوه ندییه کی نه ریئی دوور له گشت بنه ماکانی خوشه ویستی و متمانه پیکردن بوو (نانه که لی: 2010:48).

دووم: قوناعی رینمایی (instruction stage):

به مه بهستی په ره پیدان و به ره و پیشبردنی فیروون و فیکردن ناوی پشکینه ره له وه قوناعه گوڤردا بو چه مکیکی تازه که سه ره پره شتی کردنی رینماییکاره، به نه رکیکی هاریکاری کومه لاتیانه له بهاری مه بهستی و ئامانج بو رینماییکردن و رابه رایه تی کردنی مامۆستایان و فه رمان به رانی قوتابخانه به مه بهستی پیشخستی فیکردن و چاککردنی ریگه کانی وانه ووته وه (لیژنه یه که له وه زاره تی په روه رده: 2001:96)، نه م چه مکی رینماییکاره ش جه ختی ده کرده وه له سه ره هاوکاری و هه ماهه نگی نیوان ئاراسته کاری په روه رده یی و مامۆستا له چوارچیوه ی ریژگرتن له په یوه ندییه مرۆبیه کان (نانه که لی: 2010:49)، به لام سه ره پره شتیاران زۆربه یان به رۆئی خویان هه لئه ده ده ستان و له م ناسته نه بوون که چه مکی تازه چاوه ریئی ده کرد هه ربویه له قوناعی (رینماییکردن) یش هه ره بوونه مایه ی بیزاری مامۆستایان و چه رنه کردن به بینینیان له لایهن مامۆستایانه وه (صالح: 2018:18).

سیبهم:قوناعی سه‌رپه‌رشتیکردنی په‌روه‌دهیی (supervising stage)
:(educatuional)

له‌م قوناعه‌دا سه‌رپه‌رشتیکردن ریږه‌وی گؤږا به‌روهو هه‌نگاوی گرنګ و
وه‌رچه‌خانیکي تازه له‌بواړی به‌ریوه‌بردنی گشتی و مه‌شق پی‌کردن هاته
کایه‌وه، زیاتر بووه پرؤسه‌یه‌کی هاوکاری مرؤیی گشتی به‌مه‌به‌ستی
پیش‌خستنی پرؤسه‌ی فی‌رکردن و خونندن(صالح:2018:18)، شیوه‌یه‌که
له‌شیوه سه‌رکه‌وتووه‌کانی سه‌رپه‌رشتیاری بو ئاسانکردنی به‌شداربوونی
مامؤستیان بو چاره‌سه‌رکردنی کی‌شه په‌روه‌ده‌یه‌کان و باوه‌ری به‌به‌های
تاک و مافی مرؤف و توانست و به‌هره‌ی مرؤف هه‌یه و باوه‌ری به‌به‌شدار
هه‌موو تاکه‌کانی کومهل هه‌یه (لیژنه‌یه‌ک له‌وه‌زاره‌تی
په‌روه‌ده:2001:103) له نه‌نجامی به‌رده‌وامی گه‌شه‌سندنی هزی
په‌روه‌ده‌یی هاوچه‌رخ نه‌م چه‌مکه له‌سه‌رپه‌رشتیکردنه له‌ناوه‌نده
په‌روه‌ده‌یه‌کان په‌ره‌ی سه‌ند و واتایه‌کی فراوانتر و سه‌رتاسه‌ری وه‌رگرت
هه‌نگاوی نا به‌روهو بایه‌خ و گرنګیدان به‌گشت هه‌ئویسته‌کانی فی‌رکردن و
فی‌ربوون و مامؤستا و قوتابی و پرؤگرام و ژینگه و کارناسانیه‌کانی تری
قوتابخانه (نانه‌که‌لی: 2010:49)، نه‌مانه‌ش وایکرد مامؤستیان زیاتر
به‌نه‌رینی بړوانه سه‌رپه‌رشتیکردنی په‌روه‌ده‌یی(صالح:2018:18)

چوارم: قوناعی سه‌رپه‌رشتیاری هاوړی په‌رخنه‌گر

سه‌رپه‌رشتیاری په‌روه‌ده‌یی و پسپوړی له کوردستاندا له ته‌نگزه‌دابوو،
پیوستی به‌ریفؤومی بنه‌رته‌ی له‌شیوه‌ی هه‌ئسه‌نگاندن و ته‌وه‌ره‌کانی
چاودیریدا، هه‌یه، نه‌و شیوه‌ی کارکردنه‌ی که هه‌یبوو کون و زیاتر بو

کۆنترۆلکردن و پاداشت دان و سزادانه که ئەمەش دوور بوو لە نامانجی سەرەکی سەرپەرشتیارییەوه که بەرەو پیشەوهچوون و بەرزکردنەوهی چۆنایەتی پرۆسەى فێرکارییە (قەرەداغى: 2008: 28) ئەو چوارچۆنەىیە وهزارەتى پەروردهى حکومهتى هەریمی کوردستان بەهاوکاری ئەنجومەنى رۆشنبیری بەریتانی و یهکیتی ئەوروپا بېرۆکهی (دۆستی رەخنەگر) یان (هاورپی رەخنەگر)ی خستەبواری جی بەجیکردنەوه سەرپەرشتیاریانی ئە ئامرازى کۆنترۆلکردنەوه گۆرى بۆ دۆستى رەخنەگر.

ئەو قۆناغەدا بەتەواوەتى رۆلى سەرپەرشتیار دەگۆرى، سەرپەرشتیار دەبیتە پیشخەر و ئاسانکەرى خۆ چاککردنى قوتابخانە (دۆستى رەخنەگر) نەک ئامرازىکى کۆنترۆلکردن، ئەو رۆلەى که ئەنایندەدا سەرپەرشتیاریانی قوتابخانە ئە عێراق و هەریمی کوردستان دەبینن (وهزارەتى پەرورده: 2013: 8)

سەرپەرشتیاری هاورپی رەخنەگر که سیکە بۆچوون و تیروانینی خۆی ئەدەرەوهی قوتابخانە راستگۆیانە و بابەتیانە و بونیاتنەرانە پیشکەش بە قوتابخانە دەکات و هاندەر و پالپشتی بەرێوەبەرى قوتابخانەىیە بۆ هەنگرتنى لىپرسراویتى ئەدای قوتابخانە و بونیادنانى تواناکانى وهیارمەتیدەرە بۆ باشتکردنى (گروپى کار: 2019: 23) کهواتە هاورپی رەخنەگر بریتیه ئە که سیک که دیدىکى دەرەکى راستگۆیانە و بابەتیانە پیشکەش بکات، بەشیوازیکی پشتگیرىکار، چونکه سەرپەرشتیاریان دیدى دەرەکى سەر بەخۆیان هەیه ئەسەر بنچینهى شارەزایى و زانیاریان ئەبارەى زۆر بەى قوتابخانەکان (وهزارەتى پەرورده: 2013: 51)

كۆمەللىك رۆلى تازە لەو قۇناغە دەدرىتە سەرپەرشتىاران
 ۋەك: ھەئسەنگاندن و چاكرردنى ئەدا و تيشك خستنه سەر ئەداى
 قوتابخانە ۋەكو دامەزراۋە، ھەروھە ئەداى مامۇستايان و بەرئوبەبەران
 ۋەكو تاكەكان و پىدانى پشتگىرى و بەرپرسىارىتى و يارمەتيدانى
 قوتابخانەكان بۇ بەرەو پىشبردنى تواناى قوتابخانەكان بۇ
 چارەسەركردنى گىروگرفت ئەلايەن خۇيانەۋە و ھاندەر و پشتگىرىكار بۇ
 خۇبەرەو پىشەۋە بردن (ۋەزارەتى پەرۋەردە: 2013: 8) سەرپەرشتىارانى
 ھاۋرپى رەخنەگر رىنمايى و بەرچاۋ روونى دەدات بۇ كارەكانى لىژنەى
 كوالىتى و پەرەپىدانى قوتابخانە و بەدواداچوون دەكات بۇ چۆنيەتى
 بەرەو پىش بردنى قوتابخانەكە و ھاۋكار دەبىت بۇ ئامۇژگارى كردن
 ۋىپىدانى بژاردەى جۆربەجۆر و ھاندەرى لىژنەى پەرەپىدان دەبى بۇ
 چارەسەركردنى ئەو كىشانەى ئە تواناياندا ھەيە و نوسىنى ياداشت و
 راپۇرت لەسەر ئاستەنگەكان و ئەو كىشانەى چارەسەريان ئەتواناى
 قوتابخانەدا نەبى، ھەروھە سەردانى وانەى پشپۇرى خۇى دەكات ئە
 قوتابخانەكەى كە ھاۋرپى رەخنەگىيەتى، بەلام سەردانى بابەتەكانىتر
 ناكات، تەنھا ئە كاتى بوونى كىشەدا لەسەر داۋاى بەرئوبەبەر ئەگەر زانرا
 ئەداى مامۇستايەك ۋەك پىۋىست نى يە و لاۋازە بەياداشت داۋاى
 سەرپەرشتىارى پشپۇرى ئەو بابەتە دەكات تا ھاۋكارى مامۇستاكە
 بكات (ئەحمەد: فرىشتە مەحمود: چاۋبىكەۋتن).

هه‌ئسه‌نگاندنی دهره‌کی قوتابخانه چیه؟

هه‌ئسه‌نگاندنی دهره‌کی قوتابخانه بریتیه له پرۆسه‌ی حوکمدان له‌باره‌ی نه‌وه‌ی تا چ راده‌یه‌ک قوتابخانه‌که باشه، ئایا تا چهند نه‌دایه‌کی باشی هه‌یه، چهند قوتابیه‌کان توانادار ده‌کات بو فیبروون، پرۆسه‌یه‌کی ده‌ستیشانکردنه بو توانادارکردنی هه‌ئسه‌نگینه‌ر بو دیاریکردنی شته باشه‌کانی قوتابخانه و له کویدا نه‌دایه‌کی باشی هه‌یه و ئایا پێویسته پهره به‌چی بدریت، ئهم هه‌ئسه‌نگاندنه له‌لایهن که‌سانی دهره‌وه‌ی قوتابخانه‌که‌وه نه‌نجام ده‌دریت که ده‌توانن به‌شیوه‌یه‌کی سه‌ربه‌خۆ و باب‌ه‌تیانه حوکم له‌سه‌ر نه‌دای قوتابخانه‌که بدن (گروپی کار: 2019:4) له‌ریگه‌ی چهندین ستاندارد و نیشاندهره‌وه پرۆسه‌ی هه‌ئسه‌نگاندنی دهره‌کی قوتابخانه‌کان به‌دیاریکردنی خاله‌کانی به‌هیز و نه‌و لایه‌نانه‌ی پێویستیان به‌چاککردن و پهره‌پێدان هه‌یه نه‌نجام ده‌درین و ستانداردی قوتابخانه‌کان چوارچێوه‌یه‌کی باب‌ه‌تیانه و شه‌فاف بو هه‌ئسه‌نگاندنی قوتابخانه دابین ده‌که‌ن (وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده: 2013:48) ئهم بیروکه‌یه‌ش له‌لایهن به‌ریوه‌به‌رایه‌تی گشتی سه‌ره‌پرشتیکردنی په‌روه‌رده‌یی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده‌ی هه‌ریمی کوردستان له‌سائی خویندنی (2017-2018) وه‌ک تییست له په‌روه‌رده‌کانی هه‌ولێر-ناوه‌ند و سلیمانی -رۆژه‌لات و ده‌وک -رۆژئاوا و که‌لار و هه‌له‌بجه و که‌رکوک

پهیره و کرابه مه بهستی زیاتر کاراکردنی رۆئی سه رپه رشتیاران له پرۆسه ی
په روهرده و هه ئسه نگاندنی ناوهنده کانی خویندن وهک دامه زراوهیه کی
په روهرده یی تاکو به شیوه ی هه نگاو به هه نگاو له داهاتوودا سه رجه م
ناوهنده کانی خویندن بگریته وه (گروپی کار: 2019:5)

رێساکانی هه ئسوکه وتی سه رپه رشتیاریانی هه ئسه نگاندنی دهره کی
قوتابخانه کان

چهند رێسایه ک هه یه بو هه ئسوکه وتی ئه و سه رپه رشتیاران ه ی که
هه ئسه نگاندنی دهره کی قوتابخانه کان نه نجام دده ن، پێویسته
سه رپه رشتیاران له کاتی جێبه جێکردنی کاره کانیاندا ره چاویان بکه ن
ئه وانیش ئه م رێسایانه ی لای خواره ون:

یه که م: ریزی خۆیان بو سه رجه م لایه نه کانی ناو ده زگای قوتابخانه کان له
فه رمانبه رانه وه تا مامۆستایان و به ریه به ر و یاریده در بخره نه روو و
که شیکی له بار بو متمانه پێکردن و ریزه یه کترگرتن به یینه کایه وه.

دووم: له هه موو کات و بارودۆخیکدا ده بیته (پیشه یی) یانه مامه له بکه ن
وخۆیه دوور بگرن له وکاربگه ریه جۆربه جۆرانه ی ده خرینه سه ریان له هه ر
لا و روویه که وه بیته.

سپیه: به شیوه‌ی کی بابه‌تیانه حوکم بدن و له‌وه دنیابن که
حوکمدانه‌کانیان پشت نه‌ستوری به به‌لگه، خوی له‌لایه‌نگری به‌دوور
بگریت.

چوارم: ده‌بیت له‌گه‌ل پیشه‌یی بوونیان، شه‌فاف-یش بن له
په‌یوه‌ندییه‌کانیان له‌گه‌ل سه‌رجه‌م کارمه‌ندانی قوتابخانه‌که و نه‌ندامانی
لیژنه‌ی هه‌سه‌نگاندن و هه‌روه‌ها به‌شیوه‌ی کی روون و راسته‌وخۆ په‌یوه‌ندی
دروست بکه‌ن.

پینجه‌م: ده‌بیت نارام و هیمن وله‌سه‌رخۆبن و خویان له‌ به‌زلزانی به‌دوور
بگرن واته‌ ده‌بیت کاراکته‌ری په‌روه‌ده‌یی و خاکی و ساده و ساکار بن.

شه‌شه‌م: ده‌بیت سه‌ره‌پرشتیاران پابه‌ندبن به‌کاته‌وه و پابه‌ندبوونی خویان
به‌کاره‌که‌یانه‌وه و به‌رده‌وام کوالیتیه‌که‌یان به‌ره‌و پیش به‌ن.

هه‌وته‌م: ته‌واوی بایه‌خ و توانا و شاره‌زایی خویان بو هه‌سه‌نگاندنی
ده‌ره‌کی قوتابخانه‌کان ته‌رخان بکه‌ن و زۆر پیشه‌ییانه‌ برپاوه‌ نه‌نجامه‌کان
و ناسته‌کان به‌گوێره‌ی ستانداره‌کان.

هه‌شته‌م: هاوشیوه‌ی سه‌ره‌پرشتیارانی هاوړی ره‌خنه‌گر به‌شیوه‌ی کی
بونیاته‌رانه هه‌سه‌نگاندنه‌کانیان بخه‌نه‌روو.

نۆپەم: پېنويستە پېشەنگىكى گونجاوبن سەرپەرشتىيارانى ھەئسەنگىنەر لەرووى ئەتەكىت و جل و بەرگ و پۆشاکەوھ چونكە دەبنە ماىھى سەرنجان (گروپى كار: 2019:6)

ئەرکەکانى لىژنەى ھەئسەنگاندنى دەرەكى قوتابخانەکان

ھەئسەنگاندنەکان ھۆکارن نەووک ئامانج، بۆيە دەكرى لەرىگەى ھەئسەنگاندنەوھ پرۆسەى پەرورده و فيرکردن بەشيوەيەكى دروست ئاراستە بكرىت، دەبى ھەئسەنگاندنەکان بەشيوەيەكى بابەتيانە ئەنجام بدرين و نەچنە ژيركارىگەرى لايەنى خودى و كەسايەتییەوھ، بەئكو دەبىت رەچاوى بەرژەوئەندى گشتى بكرىت كە خوى لە پرۆسەى پەرورده و فيرکردن دا دەبينىتەوھ (پېندروپى: 2011:32) ئەندامانى لىژنەكە ئاشنا دەبن بە (25) ستانداردى قوتابخانەکان، بەئامازەدەر و وەسفكارەکان، ھەرورھا بەرپەرى ھەئسەنگاندنى دەرەكى و پاشكۆگانىيان، ئەندامانى لىژنەكە وەك تيمىك كاردەكەن (گروپى كار: 2019:7) ئەندامان و سەرۆكى لىژنەى ھەئسەنگاندنى دەرەكى قوتابخانەکان چەندىن ئەركيان كەوتۆتە سەر لەكاتى ھەئسەنگاندنەكاندا وەك:

1- نامادەكردنى پلانېك بۆ ھەئسەنگاندن و دابەشكردنى ئەرك و بەرپرسىيارىتییەکان و ئەندامانى لىژنەكە بەرپرسىيارىتى سەرەكى بگرنە ئەستۆ بۆ كۆكردنەوھى بەئگە لەبارەى ستانداردە ديارىكراوھەکان.

2- ھەفتەيەك پېشتر ئاگادارى بەريۆبەرى قوتابخانە بىرىتتەو ھە
ليژنەكە بەنيان بەمەبەستى ھەئسەنگاندن سەردانى قوتابخانەكە بىكەن و
تۆمارە پېيويستەكان لەسەر قوتابخانەكە كۆيىرىنەو.

3- سەرۆكايەتى كۆبونەو ھى سەرەتايى لەگەل بەريۆبەرى و يارىدەدەر و
ئەنجامدانى گىتوگۆ لەگەل سەرۆكى ئەنجومەنى دايباب و كۆبونەو ھەكانى
دىكە ھەركاتى گونجاو بوو، پېيويستە ھەئسەنگاندنى سەرکردايەتى و
بەريۆبەردن لەسەر بنەماي ئەو بەلگانە ئەنجام بەدريىن كە بەدەست
دەھينريىن لەميانەي گىتوگۆكان لەگەل بەريۆبەرى و يارىدەدەران و
مامۇستايان و قوتايان و دايبانەكان.

4- ھەئسەنگاندنى كواليتى فيركردن و فيربوون كە بەرادەيەكى زۆر بەندە
بەو بەلگەيەي لەميانەي ديدەنيكردنى وانەكانەو ھەستەبەر دەكرىت و
كۆبونەو لەگەل مامۇستايان و دەبىت ئەو ھە روون بىكەنەو كە ئەوان
ھەئسەنگاندن بۆ ھەر مامۇستايەك ھەك تاكەكەس ئەنجام نادەن.

5- پېيويستە ھەر ئەندامىكى ليژنەكە تۆمارى بەلگە و ھوكمەكەكان
بەكاربەينىت بۆ ئەو ھى سەرنج كەلەكە بىكات لەبارەي بەلگەي پەيوەندىدار
بە ھەر ستانداردىكەو.

6- لەدوايىن رۆژى ھەئسەنگاندنەكان پېيويستە ليژنەكە كۆبونەو ھى خۆي
بىكات بەلەيەنى كەمەو ھەك كاتزىمىر لەسەر بەلگەكان گىتوگۆ بىكەن و
رەزامەندى بەدن لەسەر ھەئسەنگاندنى ئەدای قوتابخانەكە بەگويەرى ھەر
ستانداردىك.

7- لهكۆتایی هه‌سه‌نگاندنه دهره‌كیه‌كه پێویسته لیژنه‌كه كۆبیته‌وه له‌گه‌ڵ به‌ریوه‌به‌ر و یاریده‌ده‌ر و رێنمایکاری په‌روه‌ده‌یی و چه‌ند نوینه‌ریکی مامۆستایان و سه‌روکی نه‌نجومه‌نی دایبانه‌كان بۆ نه‌وه‌ی فیدباکی زاوه‌کیان پێبدریت و ناكۆك نه‌بیته‌ له‌گه‌ڵ نه‌وه‌ی له‌ راپۆرتی هه‌سه‌نگاندنا ده‌نوسریت.

8- دوا‌ی نه‌نجامدانی هه‌سه‌نگاندن لیژنه‌كه هه‌ماهه‌نگی ده‌كات له‌نوسینی راپۆرتیک كه‌ نه‌مانه له‌خۆده‌گریت، زانیاری به‌ره‌تی له‌سه‌ر قوتابخانه‌كه لایه‌نی مرۆیی و مادی و واده‌كاني هه‌سه‌نگاندن و ناوی نه‌ندامانی لیژنه‌كه و ئاسته‌كاني هه‌سه‌نگاندن و هۆكاری دانانی نمره‌كان وپوخته‌ی خا‌ه به‌هیز و لاوازه‌كاني قوتابخانه‌كه.

9- دواتر راپۆرته‌كه ده‌نێدریته لای سه‌رپه‌رشتیاری یه‌كه‌م له‌ویشه‌وه وینه له‌به‌ر گه‌راوه‌كاني بۆ شوینه پێویسته‌كان ده‌چیت، پاش نه‌وه‌ی قوتابخانه‌كه راپۆرته‌كه‌ی به‌ده‌ست گه‌یشت ده‌بیته به‌دواداچوون بۆ راسپارده‌كاني ناو هه‌سه‌نگاندنی دهره‌کی بكات.

به‌شی سی یه‌م:

تاقیکردنه‌وه‌ی هه‌سه‌نگاندنی دهره‌کی قوتابخانه‌كان
به‌سه‌ر چه‌ند قوتابخانه‌یه‌کی سه‌نته‌ری شاری هه‌ولێر

ستاندارده‌كاني هه‌سه‌نگاندنی قوتابخانه‌كان له‌ عێراق و هه‌ریمی
كوردستان ی عێراقدا وه‌كو به‌شیک له‌پروژه‌ی پشتگیری بۆ باشت‌کردنی

کوالیتی فیرکردن له قوتابخانه‌کانی عیراق هاتونه‌ته به‌رهه‌م ، پرۆژه‌که کاریکی هاوبه‌شه له‌نیوان وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده‌ی هه‌ردوو حکومه‌تی ناوه‌ند و هه‌ری‌می کوردستان له‌گه‌ڵ یه‌کی‌تی ئه‌وروپا و ئه‌نجومه‌نی رۆشنی‌یری به‌ری‌تانی، له‌سالی خویندنی (2010-2011) وه‌ک ئه‌زمون له‌دوو شوین جی‌ به‌جیکرا (که‌رخ‌ی 3) له‌عیراق و کۆیه له‌ هه‌ری‌می کوردستان و دواتر له‌ (12) ناوچه‌ی تری عیراق جی‌ به‌جیکرا (لیژنه‌یه‌ک له‌ وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده: 2013:5) له‌سالی خویندنی (2014-2015) بۆ جاری‌کیت‌ر له‌ هه‌ندی قوتابخانه‌ی ناوه‌ندی قه‌زای هه‌ولێر ته‌نها وه‌ک تاقی‌کردنه‌وه بۆچه‌ند قوتابخانه‌یه‌ک ئه‌نجام‌درا (حوسین: روجوان عه‌زیز، چاوی‌یکه‌وتن) ئه‌م بیروکه‌یه‌ش له‌لایه‌ن به‌ری‌وه‌به‌رایه‌تی گشتی سه‌ره‌په‌رشتی‌کردنی په‌روه‌رده‌یی له‌ وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده‌ی هه‌ری‌می کوردستان له‌سالی خویندنی (2017-2018) وه‌ک تیست له‌ په‌روه‌رده‌کانی هه‌ولێر-ناوه‌ند و سلیمانی-رۆژه‌لات و ده‌وک-رۆژناوا و که‌لار و هه‌له‌بجه و که‌رکوک په‌یره‌و کرا به‌مه‌به‌ستی زیاتر کارا‌کردنی رۆلی سه‌ره‌په‌رشتیاران له‌په‌روه‌سه‌ی په‌روه‌رده و هه‌سه‌نگاندنی ناوه‌نده‌کانی خویندن وه‌ک دامه‌زراوه‌یه‌کی په‌روه‌ده‌یی تا‌کو به‌شی‌وه‌ی هه‌نگاو به‌هه‌نگاو له‌داهاتوو دا سه‌رجه‌م ناوه‌نده‌کانی خویندن بگه‌یته‌وه (گروپی کار: 2019:5)

هه‌سه‌نگاندنی دهره‌کی قوتابخانه‌کانی ناوه‌ندی قه‌زای هه‌ولێر له‌سالی خویندنی (2017-2018) چووه‌ بواری جی‌ به‌جیکردنه‌وه و سه‌رجه‌م مامۆستایان و ده‌سته‌ی کارگێری قوتابخانه‌کان و قوتابیان و دایبانه‌کان و رینامی‌یکارانی په‌روه‌رده و ناوه‌نده‌کانی خویندن له‌ په‌یره‌و کردنی ئه‌م جو‌ره

هه‌سه‌نگاندنه هه‌ست به‌بوونی خویان ده‌که‌ن (عه‌لی:حه‌سیبه عوسمان:چاوپیکه‌وتن)سائی خویندنی(2017-2018) له‌ناو سه‌نته‌ری شاری هه‌ولپیر هه‌سه‌نگاندنی ده‌ره‌کی قوتابخانه‌کان له‌سه‌ر(54) ناوه‌ندی خویندن په‌یره‌و کرا و له‌سائی خویندنی(2018-2019) ته‌واوی قوتابخانه‌ بنه‌ره‌تیه‌کانی ناوه‌ندی شاری هه‌ولپیری گرته‌وه که خۆی ده‌دا له‌(262)ناوه‌ندی خویندن(حارس:مه‌مه‌د ره‌شید:چاوپیکه‌وتن)به‌هۆی جی به‌جیکردنی هه‌سه‌نگاندنی ده‌ره‌کی قوتابخانه‌کان، قوتابخانه‌کان به‌گشتی پێداچوونه‌وه‌یان به‌خۆیاندا کردووه و گرنگیه‌کی زۆر ده‌دن به‌به‌رزکردنه‌وه‌ی ئاستی زانستی قوتابیان له‌ری به‌کاره‌ینانی هۆیه‌کانی فی‌کردن و نه‌و تاقیگانه‌ی چهند سال خۆی له‌سه‌ر نیشتبوو به‌گه‌رکه‌وتونه‌ته‌وه و به‌کارده‌هێنرین،مامۆستایان زیاتر پابه‌ندی ده‌وامکردن به‌هۆی چالاکی کردنی پۆلی به‌ری‌وه‌به‌ر و هه‌روه‌ها بوونی هاو‌زیری په‌خه‌نگر، گرنگیدان به‌(رێنما‌یی‌کار) به‌لگه‌ش بۆ نه‌مه‌ هه‌ندی قوتابخانه‌ رێنما‌یی‌کاران نی‌یه، مامۆستایه‌کی چالاکی خۆبه‌خشانه‌ کاره‌که‌ی ده‌کات، دانانی پلان و جی به‌جیکردنی کاراتر بووه، به‌ری‌وه‌به‌رو مامۆستایان و ده‌سته‌ی گشتی قوتابخانه‌ زیاتر هه‌ست به‌به‌رپرسیاریتی ده‌که‌ن به‌هۆی به‌رچاو پوونی و رێزبه‌ندی ستاندارده‌کان و به‌دواداچوونی هاو‌زیری په‌خه‌نگر بۆ کاره‌کان، سه‌ره‌به‌رشتیاران زیاتر خویان ماندوو ده‌که‌ن و قوتابخانه‌کانیان به‌مو‌لکی خویان ده‌زانن و هه‌ول ده‌دن به‌ره‌و پێشیان بیه‌ن و به‌شی‌وه‌یه‌کی گشتی کێبڕکی ده‌که‌ن به‌ره‌و پێشکه‌وتن و به‌ره‌و پێش‌بردنیان(ئه‌حه‌مه‌د: فریشته

مهحمود: چاوپيځهوتن) نهگه ر باس له لايه نى نهرينى زياترى پرؤسه كه بكهين دهتوانين له م چهند خالهي خواروه كوځيان بكهينهوه:

1- له شيوازى لاسايى (تقليدى) كؤنى بهرپوه بردن دهريازبووين و رووبه رووى شيوازيكي نوځى بهرپوه بردن بووينهوه.

2- دهستهى كارگيرى قوتابخانه كان زياتر ههست به بهرپرسياريتى دهكهن ونهركيان زؤرتر بوو بو خزمه تكدردنى قوتابخانه و پرؤسهى پهروه رده و فيركردن.

3- بوار رهخسا بو تهواوى هيزى كارى قوتابخانه له (مامؤستيان و بهرپوه بهر و ياريدده ران و ريئماييكاران و سه رپه رشتياران و... تاد) خود هه ئسه نگاندى خوځيان بكه ن و خوځيان نه و خالانه دهستنيشان بكه ن كه پيؤيستيان به په ره پيدان هه يه (عه لى: حه سيبه عوسمان: چاوپيځه وتن).

4- له پرؤسه كه دا گياني پيځه وه كار كردن بو گه يشتن به ئامانج بووه به ديدگاي قوتابخانه وهك دامه زراوه.

5- قوتابخانه كان وهك دامه زراوه فيرى نه وه بوون چؤن پلانى په ره پيدان دابنين.

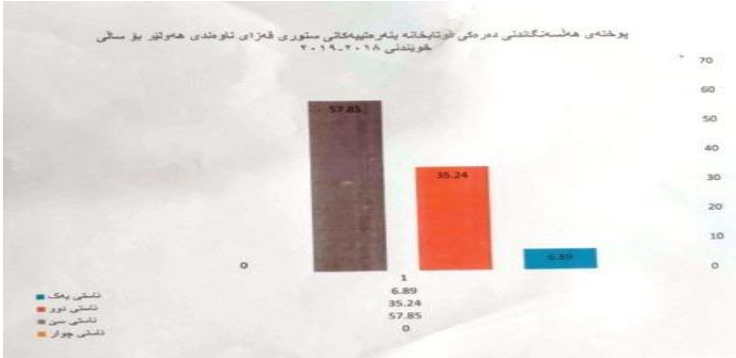
6- هه ئسه نگانده كان به هوى ستاندارده كانه وه پيوانه وچوارچيويه يان بو دانراو له هه ئسه نگاندى به ناره زوو ده رچوون چونكه ستاندارده كان حوكم دهكهن نهك ميزاج.

7- پيشبركى و ركبهرى له نيوان قوتابخانه كان وهك دامه زراوه هاوكات مامؤستيانيش دروست بوو كه چؤن له ئاستيځ سه ركه ون بو ئاستيكي باشتري.

- 8- تواناکانی بهرپوهبهری له بهرپوهبردنهوه بو سه رکړده گوري کواليتي و پهره پيداني قوتابخانه يان بهر زکړده وه (براييم، ناکو عه بباس: چاوپيکه و تن)
- 9- راويژکړدن له قوتابخانه کان گه شهي کرد به پي تايبه تمه ندي نه رکه کان دابه شکران به مهش گوروتيني زياتر خزمه تکر دن گه شهي کرد (حوسين: روجوان عه زيز، چاوپيکه و تن).
- 10- کارگيري قوتابخانه کاني سه رقائل کرد که هه ميشه دواي پلاني (نه ي) پلاني (بي) يان هه بيت له ته واوي بواره کاني گه شه پيدان و پهره پيداني قوتابخانه.
- 11- دايبانه کان وقوتايان له هه نسه نگانده کاند ا زياتر گو بيان ليگيرا و رول و پيگه يان فه راموش نه کراو به هيتر کرا.
- 12- سه رپه رشتياري پهره رده يي به هاوري ره خنه گر و هه نسي نگه راني ده رهي قوتابخانه کانه وه، زياتر چالاک بوون و نه رهي زورتر يان پيسپردرا.
- 13- که شيگي نه ريني هاته کايه وه بو مه به ستي نالوگور کړدن پلان و شته باشه کان له نيوان قوتابخانه کان. (حارس: محمه د ره شيد: چاوپيکه و تن)
- 14- سه رپه رشتياريان زياتر کار له سه ر پسيوري خويان ده کن وه ک کورو سيمينار و پيشبرکي زانستي و وانه ي مه شق و نمونه يي و کړدنه وه ي خول بو به هيژکړدن و پيشخستني ماموستايان پسيوريه کانيان و تاد (نه حمه د: فريشته مه حمود: چاوپيکه و تن).
- نه گه ر بيت و سه يري به لگه نامه فه رميه کاني بهرپوه به رايه تي سه رپه رشتي کړدن پهره رده يي بنه رهي و باخچهي مندالاني هه ولير بکه ين

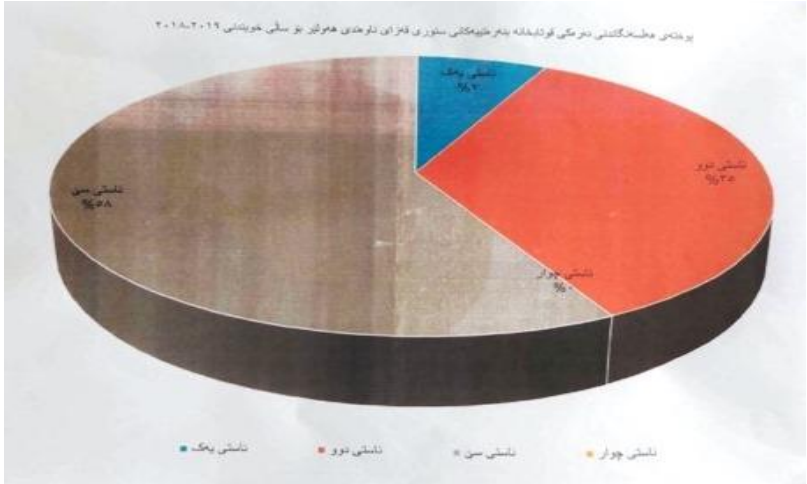
که په پیره‌وی هه‌سه‌نگاندنی دهره‌کی قوتابخانه بنه‌رته‌یه‌کانی سه‌نته‌ری شاری هه‌ولپیری کردووه له‌سائی خویندنی (2018-2019) بۆ (262) قوتابخانه‌ی بنه‌رته‌ی به‌گویره‌ی ستاندارده‌کان و به‌لگه‌ کۆراوه‌کان، ئاستی قوتابخانه‌کان له‌یه‌که‌م سائی په‌یره‌و کردنه‌که‌دا سه‌رکه‌وتتی باشی به‌ده‌سته‌یناوه به‌جۆریک (57.85%)، نه‌و قوتابخانه‌ی هه‌سه‌نگاندنی دهره‌کییان بۆ کراوه له‌ئاستی سی دا بوون واته ستاندارده‌کانیان به‌دی‌کردووه و (35.24%) ی قوتابخانه‌کانیش له‌ئاستی دوو دابوون واته پپووستیان به‌په‌ره‌پیدانی زیاتره بۆ به‌دی‌هینانی ستاندارده‌کان و ریژه‌ی (6.89%) ی قوتابخانه‌کانیش پپووستیان به‌په‌ره‌پیدانی گه‌وره هه‌یه بۆ به‌دی‌هینانی ستاندارده‌کان، که‌واته وه‌ک له به‌لگه‌ی ژماره (1) دهره‌که‌وئت زیاتر له‌ نیوه‌ی قوتابخانه‌کانی سه‌نته‌ری شاری هه‌ولپیر له‌پلانی کوالیتی و په‌ره‌پیدانی قوتابخانه‌کانیاندا توانیویانه بگه‌نه ئاستی ستاندارده‌کان، له‌گه‌ل نه‌وه‌ی هیچ قوتابخانه‌یه‌ک ئاستی ستاندارده‌کانی تی نه‌په‌راندووه و نه‌گه‌یشتونه‌ته ئاستی یه‌ک له‌ناو سه‌نته‌ری پایته‌ختی هه‌ریمی کوردستان به‌لام نه‌مه مانای نه‌وه‌نی یه‌ له‌ ناینده‌دا ریژه‌یه‌کی به‌رچاو له‌ قوتابخانه‌کان ئاستی یه‌ک و ستاندارد تی ناپه‌رینن به‌لکو نه‌وه نه‌مه ده‌گه‌یه‌نی‌ت سه‌ره‌تایه‌کی روون و ئاسۆیه‌کی گه‌ش له‌ جی به‌جیکردنی پرۆسه و پرۆژه‌که به‌دی‌کراوه.

به لگه نامه‌ی ژماره (1)

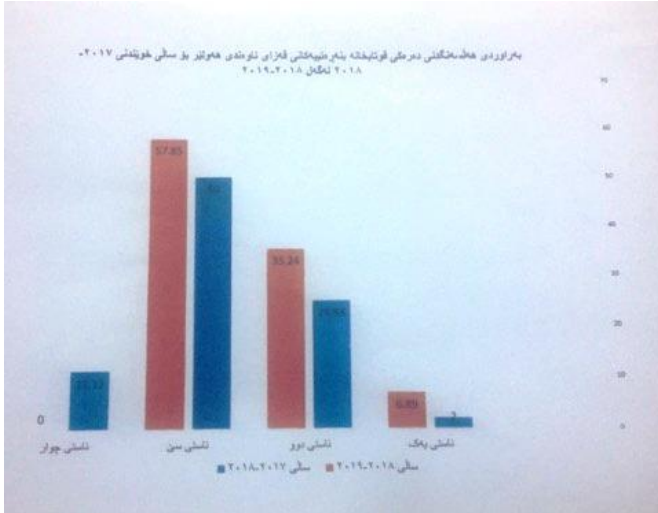
له به لگه نامه‌ی ژماره (2) پوخته‌ی هه‌ئسه‌نگاندنی دهرکی قوتابخانه بنه‌رتیه‌کانی سنوری قه‌زای ناو هندی هه‌ولیری بو سالی خویندنی (2019-2018) خستۆته روو به‌گویره‌ی ناسته‌کان و به‌نزیکراوه‌یی بو ریزه‌کان به‌جوړیک ناستی یه‌ک به‌ریژه‌ی (7%) ی قوتابخانه‌کانه و ناستی دوو به‌ریژه‌ی (35%) و ناستی سێ که ستاندارده‌کانی به‌دی‌کردوو به‌ریژه‌ی (58%) ی قوتابخانه‌کانه، وه‌ک دهرده‌که‌ویت به‌ده‌سته‌پینانی ناستی سێ و گه‌یشتن به‌ ستاندارده‌کان له‌سالی یه‌که‌می په‌یره‌و کردندا نه‌رینی و جیگه‌ی دلخۆشی یه.

به لگه نامه ی ژماره (2)

هه رچه نده له به لگه نامه ی ژماره (3) ی به ریوه به رایه تی سه رپه رشتیکردنی په روه ردهیی بنه رته تی و باخچه ی مندالانی هه وئیر که به راوردی هه ئسه نگاندنی دهرکی قوتابخانه بنه رته کانی قه زای ناوهندی هه وئیره له نیوان دوو سائی خویندنی (2018-2017) له گه ن (2019-2018) پیشکوه وتنی به رچاو له به ده سته یانی ناسته کان روویداوه به لام ناستی چوار که ستانداردی تی په راندوووه له سائی خویندنی (2018-2017) بو (54) قوتابخانه ی سه نته ری شاری هه وئیر به ریژه ی (11.1%) بووه و له سائی خویندنی (2019-2018) که تیکرای قوتابخانه بنه رته کانی سه نته ری شار به شار بوون له پرۆسه ی هه ئسه نگاندنی دهرکی قوتابخانه کان که چی ریژه ی تی په راندنی ستاندارده کان له هه ئسه نگاندنه کان بوونیان نه بووه و ریژه که (0%) بووه،

به لگه نامه ی ژماره (3)

ئهمه‌ش ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نیت له‌سالی (2018-2017) هه‌ندێ قوتابخانه‌ی نمونه‌یی وه‌رگه‌یرابن و چونکه ئه‌گه‌ر سه‌یری تێکرای ئاسته‌کانی یه‌ک و دوو و سێ بکه‌ین له‌ هه‌مان به‌ لگه‌ نامه‌دا ده‌رده‌که‌وێت جیاوازی زۆر ڤوویداوه له‌ به‌ده‌سته‌یه‌نانی ئاسته‌کان و رێژه‌ی به‌رچاو له‌ به‌دیکردنی ستاندارده‌کان زۆرینه‌ی داتای قوتابخانه به‌هه‌رته‌یه‌کانی سه‌نته‌ری شاری هه‌وایه‌ر وه‌ک ئهم خسته‌یه‌ی خواره‌وه روونی ده‌کاته‌وه:

ژ	ئاستی قوتابخانه	سالی خویندنی 2017- 2018	سالی خویندنی 2018- 2019	ئاستی ئەدایه‌کان
1	ئاستی 1	%2	%6.89	پنویستی به پهره‌پیدانی گه‌وره هه‌یه
2	ئاستی 2	%24.88	%35.24	پنویستی به پهره‌پیدانه
3	ئاستی 3	%50	%57.85	ستاندارده‌که به‌دیها‌تووه
4	ئاستی 4	%11.11	%0	ستاندارده‌که‌ی تی په‌راندووه

ئەنجام:

له‌کۆتایی ئەم توێژینه‌وه‌یه‌دا به‌چەند ئەنجام‌یک گه‌یشتین وه‌ک:

1- گۆرانکاری له‌ سیسته‌می سه‌رپه‌رشتیکردنی په‌روه‌رده‌یی و جیگرتنه‌وه‌ی به‌ سه‌رپه‌رشتیاری هاوڕیی ره‌خه‌نگر و په‌یره‌وکردنی هه‌ئسه‌نگاندنی ده‌ره‌کی قوتابخانه‌کان و ئاماده‌کردنی به‌ریۆه‌به‌رانی سه‌رکرده‌ گروتینیکی نوێ ده‌دات به‌کۆی پرۆسه‌ی په‌روه‌رده‌ و فی‌رکردن له‌ ته‌واوی ناوه‌نده‌کانی خویندن له‌هه‌ری‌می کوردستان، ده‌بیته‌ بنه‌مای سه‌ره‌کی بۆ به‌دواداچوونی زیاتری مامۆستیایان و به‌ریۆه‌به‌ران و یاریده‌ده‌ران و سه‌رپه‌رشتیاران بۆ کاره‌کانیان و هه‌ئسه‌نگاندنی خودی خۆیان و قوتابیان.

2- له هه‌سه‌نگاندنه‌کاندا پشت به ستاندارده‌کان ده‌به‌ستریته، به‌مه‌ش بواری خه‌ملاندن و ئاره‌زوو و کاریگه‌ری که‌سیه‌کان و بپیریاری هه‌په‌مه‌کی و هه‌ست و سۆز رۆئی نامینیته و پپوانه‌کان له‌سه‌ر بنه‌مای ستاندارده‌کان سه‌رچاوه‌ ده‌گرن و زۆر نزیک ده‌بن له‌راستی و دروستیه‌وه.

3- جموجۆلیکی زۆر ده‌که‌ویته ناو قوتابخانه‌کانه‌وه و کپیپرکی و پیشبرکیی به‌ده‌سته‌هینان و تیپه‌راندنی ستاندارده‌کان ده‌بنه ئامانجی مامۆستایان و به‌رپوه‌به‌ران و یاریده‌ده‌ران، هه‌ستیکی نوی و کۆگنه‌تیقانه دیته ئاراهه هه‌موو کاراکته‌ره‌کانی بواری په‌روه‌رده و فی‌کردن له‌ناو دامه‌زراوه‌ی قوتابخانه‌کان هه‌ست به‌بوونی خۆیان ده‌که‌ن.

4- بواری ده‌ره‌خسینریته بۆ هیزی کاری قوتابخانه یان هه‌موو نه‌ندامانی خیزانی قوتابخانه (به‌رپوه‌به‌ر، یاریده‌ده‌ر، مامۆستایان، رینه‌مایکاران، کارمه‌ندان و کارگوزاران و فه‌رمانبه‌رانی دیکه) به‌هاوکاری دایبانه‌کان و ریک‌خراوه‌کانی کۆمه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی که‌ توانا مرویی و مادیه‌یه‌کان و شاره‌زایی و کارامه‌یی و لی‌زانی خۆیان ته‌رخان بکه‌ن بۆ په‌ره‌پیدانی قوتابخانه له‌ ریکه‌ی لی‌ژنه‌ی (کوالیتی و په‌ره‌پیدانی) قوتابخانه‌وه.

5- په‌یره‌وکردن و جی به‌جیکردنی نه‌و گۆرانیکاراییانه به‌سه‌ر قوتابخانه بنه‌ره‌تییه‌کانی سه‌نته‌ری شاری هه‌ولیر له‌سالی خوندنی (2018-2019) سه‌رکه‌وتتیکی باشی به‌ده‌سته‌هیناوه و زیاتر له‌نیوه‌ی قوتابخانه‌کان له‌یه‌که‌م سالی جی به‌جیکردنیدا گه‌یشتونه‌ته ناستی به‌دییه‌نانی ستاندارده‌کانه‌وه، نه‌مه‌ش جینگه‌ی دل‌خۆشیه‌ چونکه به‌ره‌و پیشه‌وه‌ چون و گه‌شه‌سەندن وه‌رچه‌رخانیکی نوی یه له‌که‌رتی په‌روه‌رده دا له هه‌ریمی کوردستاندا.

باشترکردنی کوالیتی و یه کسانی، نه نجومه نی روشنییری به ریتانی،
هه ولییر.

9- قه رهداگی، هومهر (2008)، ریفۆرم، چاپخانه ی وهزاره تی پهروه رده،
هه ولییر.

10- وهزاره تی پهروه رده، به ریۆه به رایه تی گشتی پرۆگرام
و چاپه مه نیه کان (2013)، ریبه ری مامۆستا و به ریۆه به ر و سه ریبه رشتییار،
تایبته به پهیره وکردنی ستاندارده کانی مامۆستا و به ریۆه به ران و
قوتابخانه کان، چاپی یه که م، چاپخانه ی سه رده م، هه ولییر.

11- پیندرۆیی، محهمه دسالح (2011)، کارگییری قوتابخانه و به ریۆه به ری
سه رکه ووتوو، چاپی یه که م، چاپخانه ی رۆژه لات، هه ولییر.

چاوینگه وتن:

1- حوسین، رووجوان عه زیز (2019/8/22) سه ریبه رشتییار پسه پۆری
بیرکاری له یه که ی سه ریبه رشتیکردنی پهروه رده یی بنه رته ی و باخچه ی
مندالانی به ریۆه به رایه تی پهروه رده ی خه بات، به ریۆه به ری پيشووی
قوتابخانه ی به یداگی بنه رته ی کچان له گه ره کی نه ورۆزی شاری هه ولییر.

2- عه لی، حه سیبه عوسمان (2019/8/25) سه ریبه رشتییار کارگییری له
یه که ی سه ریبه رشتیکردنی ناماده یی به ریۆه به رایه تی پهروه رده ی هه ولییر.

3- حارس، محهمه د ره شید (2019/10/16) سه ریبه رشتییار یه که م له یه که ی
سه ریبه رشتیکردنی بنه رته ی و باخچه ی مندالانی به ریۆه به رایه تی پهروه رده ی

دهوروبهري ههولير، راهينهري ههئسهنگاندني دهرهكي قوتابخانهكان له بهريوهبهرايهتي مهشق و راهيناني ههولير.

4- نههمههه، فريشته مههمود (2019/10/17) سهريهرشتياري پسپوري فيزيا، لهيهكهي سهريهرشتيكردي نامادهيي سهنتهري شاري ههولير، راهينهري ههئسهنگاندني دهرهكي قوتابخانهكان له بهريوهبهرايهتي مهشق و راهيناني ههولير.

5- براييم، ناكو عهبياس (2019/10/18) بهريوهبهري قوتابخانهي گهردوني بنهههتي لهشاري ههولير.

بهنگهنامهكان:

1- پوختهي ههئسهنگاندني دهرهكي قوتابخانه بنهههتيهكاني سنوري قهزاي ناوهندي ههولير بو سائي خويندني (2018-2019) وهرگيرا له بهريوهبهرايهتي سهريهرشتيكردي پهروهدهيي بنهههتي و باخچهي مندالاني ههولير.

2- پوختهي ناستي ههئسهنگاندني دهرهكي قوتابخانه بنهههتيهكاني سنوري ناوهندي قهزاي ناوهندي ههولير بو سائي خويندني (2018-2019) وهرگيرا له بهريوهبهرايهتي سهريهرشتيكردي پهروهدهيي بنهههتي و باخچهي مندالاني ههولير.

3- بهراوردي ههئسهنگاندني دهرهكي قوتابخانه بنهههتيهكاني قهزاي ناوهندي ههولير بو سائي خويندني (2017-2018) لهگهل سائي

خویندنی (2018-2019) ی وهگیرا له بهرینوه به رایه تی سه رپه رشتیکردنی
په روهردهی بنه پده تی و باخچه ی مندانانی هه وئییر.